

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Klára BÁRTOVÁ

Ekofarmy na Svitavsku

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Tatiana Mintálová, Ph.D

Olomouc 2014

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Klára Bártová (R11073 - PRF)

Studijní obor: Regionální geografie

Název práce: Ekofarmy na Svitavsku

Title of thesis: Organic farms in the Svitavsko

Vedoucí práce: RNDr. Tatiana Mintálová, Ph.D

Rozsah práce: 7 605 slov, 5 příloh

Abstrakt: Bakalářská práce „Ekofarmy na Svitavsku“ pojednává o ekologickém zemědělství na území okresu Svitavy. Zaměřuje se na vývoj ekologického zemědělství, jeho metody, cíle a principy. Práce dále charakterizuje stav ekologického zemědělství v České republice a následně v okrese Svitavy. Na praktickém příkladu Svitavského okresu jsou zhodnoceny základní charakteristiky ekofaremu a následně srovnány s neekologicky hospodařícími farmami na tomto území.

Klíčová slova: ekologické zemědělství, ekofarma, okres Svitavy

Abstract: Bachelor thesis „Organic farms in the Svitavsko“ deals on organic agriculture in the district Svitavy. It focuses on development of organic farming and its methods, objectives and principles. This thesis also characterizes the state of organic farming in Czech republic and subsequently in the district Svitavy. On a practical example Svitavy district are assessed baseline characteristics of organic farms and then compare with non-organic farms in this area.

Keywords: organic farming, organic farm, district of Svitavy

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením RNDr. Tatiány Mintálové, Ph.D, a v seznamu literatury uvedla veškerou použitou literaturu a další zdroje.

V Olomouci dne

.....

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce RNDr. Tatiana Mintálová, Ph.D za podněty a připomínky při vypracování práce.

Obsah

ÚVOD.....	7
1 EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ.....	8
1.1 Ekologické zemědělství – základní charakteristika	8
1.2 Historie ekologického zemědělství	8
1.3 IFOAM	9
1.4 Metody ekologického zemědělství	9
1.4.1 Přírodní zemědělství	9
1.4.2 Biodynamické zemědělství.....	10
1.4.3 Organicko-biologické zemědělství	10
1.5 Rostlinná a živočišná produkce v ekologickém zemědělství.....	10
1.5.1 Chov zvířat v ekologickém zemědělství	10
1.5.2 Rostlinná produkce v ekologickém zemědělství	11
1.6 Politika EU v oblasti ekologického zemědělství v návaznosti na ČR	11
2 CHARAKTERISTIKA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	12
2.1 Vývoj ekologického zemědělství v České republice	12
2.2 Vývoj plochy ekologicky obhospodařované půdy v ČR.....	13
2.3 Velikostní struktura ekofarem v České republice	15
2.4 Prostorová diferenciacie ekofarem v krajích ČR.....	17
2.5 Rozmístění výrobních zaměření EZ v krajích ČR.....	18
3 CHARAKTERISTIKA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V OKRESE SVITAVY	19
3.1 Základní charakteristika	19
3.2 Fyzicko-geografická charakteristika	19
3.3 Socioekonomické podmínky	20
3.4 Využití půdy.....	20
5 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	22
5.1 Metodika práce	22
5.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření	22

ZÁVĚR	36
Summary	38
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	39

ÚVOD

Ekologickým zemědělstvím se rozumí zvláštní druh zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí. Umožňuje produkovat vysoce hodnotné a kvalitní potraviny – biopotraviny. „Je jedním z prostředků trvale udržitelného rozvoje a od roku 1994 je součástí zemědělské politiky Evropské unie. V podmínkách České republiky má největší zastoupení v podhorských a horských oblastech s vyšším podílem trvalých travních porostů.“ (Bioinstitut, 2014)

Tato práce se zaměřuje na ekologické zemědělství na území Svitavska. V teoretické části je ekologické zemědělství definováno a popsán jeho vývoj, dále je popsána charakteristika a počet ekofarmářů a politika Evropské unie. Analytická část je zaměřena na vyčlenění a charakteristiku území a základní podmínky pro ekologické zemědělství. Závěr práce tvoří srovnání a charakteristika ekologických farem na základě vlastního dotazníkového šetření a komplexní zhodnocení ekologického zemědělství na Svitavsku.

1 EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ

1.1 Ekologické zemědělství – základní charakteristika

Ekologické zemědělství (dále jen EZ) je moderní forma obhospodařování půdy bez používání umělých hnojiv, chemických přípravků a umělých látek. Klade důraz na etický přístup vůči chovaným zvířatům, ochranu životního prostředí, zachování biodiverzity (rozmanitosti rostlinných a živočišných druhů), ale i udržení zaměstnanosti v zemědělství. Zdravá půda je základem. K udržení a zlepšování úrodnosti půdy se používá organické hnojení, zelené hnojení a šetrným zpracování půdy. K hlavním cílům patří práce v uzavřeném cyklu koloběhu látek, využívání místních zdrojů a minimalizace ztrát. (Bioinstitut, 2014)

1.2 Historie ekologického zemědělství

Počátky vzniku ekologického zemědělství se v Evropě datují do období po první světové válce. Za kolébku je považováno Rakousko. Velký vliv na vývoj mělo období od poloviny 19. století, kdy došlo v důsledku industrializace a urbanizace ke změnám životních podmínek obyvatelstva a lidé se obraceli k přírodnímu, nebo přírodě blízkému životnímu stylu. Problémy se však nevyhnuli ani zemědělství. V důsledku hospodářské krize byla snížena kupní síla obyvatelstva a omezila se i poptávka po zemědělských produktech. Avšak na druhé straně stála proti nízké cenové hladině zemědělských výrobků vysoká cena strojů, průmyslových hnojiv a dalších vstupů. Vedle těchto provozních a ekonomických problémů se změnil i selský způsob života, došlo k zapojení zemědělství do industriálního světa, čímž se postupně vytrácel i základní princip zemědělství. (Urban, J., Šarapatka, B., 2003)

Počátek 20. století přinesl první dokumentované údaje o poškození půdní úrodnosti a změnách v agrosystémech. Šlo například o okyselení půd (acidifikaci). V důsledku těchto údajů se začalo diskutovat o chemických proti biologickým základadům úrodnosti půd. Znalosti o půdním edafonu vytvořily základy pro nové, avšak znovuobjevené staré metody pro půdní úrodnost a význam dynamiky uhlíku pro růst kulturních rostlin. Jedná se například o kompostování a usměrnění zásahů do půdy s cílem výživy edafonu.

Ekologické zemědělské systémy zdůrazňují podle přírodních systémů od svého počátku způsob jednání. Reforma životního stylu byla v dobách vzniku spojována s romantickými představami o životě, položila základy výživy a zdravotní péče a vycházela z nutnosti způsobu života blízkého přírodě. (Urban, J., Šarapatka, B., 2003)

1.3 IFOAM

K rozvoji EZ také přispělo založení mezinárodní federace sdružení za organické zemědělství IFOAM (International federation of Organic Movements) v roce 1972. Tato organizace sídlí ve městě Bonn v Německu a měla vliv na oficiální uznání ekologického zemědělství v Evropě. Šlo o první zákonnou normu definující produkční postupy ekologického zemědělství přijatou v roce 1991 na základě nařízení Rady EHS č. 2092/91. Toto nařízení posílilo důvěru spotřebitelů a ekozemědělců, zpracovatelů a obchodníků s biopotravinami získali možnost výhradního používání „bio“ a „eko“ pro své produkty. (Britan, M., 2010)

1.4 Metody ekologického zemědělství

1.4.1 Přírodní zemědělství

Tento systém se rozvinul v důsledku reformy života a přesídlování v prvních desetiletích 20. století. K hlavním zásadám tohoto systému patřilo hospodaření bez chovu dobytka, případně s nízkým zatížením půdy, dále zajištění kvalitních zemědělských produktů a hospodaření s humusem. Chov zvířat a využívání statkových hnojiv odporovalo teoretickým zásadám tohoto systému a použití minerálních hnojiv odporovalo přírodě blízkému způsobu života. „Úkolem bylo vytvořit ekologický systém, který by odpovídal zásadám hospodaření bez chovu dobytka, proto se vyskytovala hospodářství s omezenou produkcí a to hlavně s produkcí mléka, vlny a s využitím dobytka jako pracovní síly“. Dále v důsledku zajištění kvalitních produktů se přírodní zemědělství vzdalo minerálních hnojiv a začalo používat ochranné prostředky na přírodní bázi. A nakonec s ohledem na edafon byla doporučena optimalizace osevních postupů se zeleným hnojením. (Britain, M. 2010), (Urban, J., Šarapatka, B., 2003)

1.4.2 Biodynamické zemědělství

Principy tohoto systému vycházejí z antropozofické filozofie, založené na názorech J. W. Goetheho, avšak zakladatelem je rakouský filozof Rudolf Steiner. Jedná se o jednu z nejstarších metod EZ a datuje se do roku 1924, kdy tradiční zemědělství měnilo svoji podobu směrem k intenzivním formám. Přejít k tomuto způsobu hospodaření znamenalo zejména změny v hospodaření s krmivem a omezené pěstování plodin s vysokými nároky na živiny. V současném biodynamickém systému je orba plně součástí zpracování půdy, osevnické postupy preferují střídání polní produkce s pastevním obdobím a používají se biodynamické preparáty – například humusový preparát z kravského hnoje. (Britain, M. 2010), (Urban, J., Šarapatka, B., 2003)

1.4.3 Organicko-biologické zemědělství

Tato metoda je nejrozšířenější a jejím ohniskem bylo ve 30. letech 20. století Švýcarsko. Začalo se šířit díky německému lékaři H. P. Ruschovi a švýcarským biologům M. a H. Müllerovým. Vychází z toho, že kvalitní plnohodnotné produkty je možné získat pouze ze zdravé půdy s vlastní přirozenou úrodností. Ve většině metod se klade důraz na zdravou půdu, u této metody je považována za dokonalou a není možné ji narušovat necitlivými a rušivými zásahy. (Britain, M. 2010), (Urban, J., Šarapatka, B., 2003)

1.5 Rostlinná a živočišná produkce v ekologickém zemědělství

1.5.1 Chov zvířat v ekologickém zemědělství

Živočišnou produkcí se rozumí produkce domácích, nebo domestikovaných suchozemských živočichů. V ekologickém chovu lze chovat následující hospodářská zvířata: skot, koně, prasata, ovce, kozy, králíky, drůbež, ryby a střeoevropské ekotypy včely medonosné. Jelikož je ekologická živočišná produkce činností založenou na využívání půdy, měla by mít zvířata přístup na otevřená prostranství, nebo na pastviny. Tato produkce musí dodržovat přísné normy v oblasti dobrých životních podmínek zvířat a uspokojovat druhově specifické potřeby zvířat. Při výběru plemene by měl být brán ohled na přizpůsobení se plemene přírodním podmínkám. K rozmnožování se uplatňují přirozené metody, ale je povoleno používat umělé oplodnění a dále je

zakázáno používat hormony, nebo jiné podpůrné látky. Mláďata jsou krmena mateřským, nebo přírodním mlékem a zvířata jsou krmena kvalitním krmivem, udržována v hygienických podmínkách a jsou dodržovány chovatelské postupy. (Nařízení rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů)

1.5.2 Rostlinná produkce v ekologickém zemědělství

„Ekologická rostlinná produkce by měla přispívat k zachování a zvýšení úrodnosti půdy a k předcházení půdní erozi. Rostlinám by měly být poskytovány živiny přednostně prostřednictvím půdního ekosystému, a nikoli prostřednictvím rozpustných hnojiv přidávaných do půdy.

U této produkce je také věnována zvýšená pozornost na neznečištění životního prostředí.

Základními prvky systému řízení ekologické rostlinné produkce jsou péče o úrodnost půdy, volba druhů a odrůd, víceletý program střídání plodin, recyklace organických materiálů a pěstitelské postupy. Doplnková hnojiva, pomocné půdní látky a přípravky na ochranu rostlin by se měla používat jen tehdy, pokud jsou sloučitelné s cíli a zásadami ekologické produkce.“ (Nařízení rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů)

1.6 Politika EU v oblasti ekologického zemědělství v návaznosti na ČR

„Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ byl jedním z hlavních nástrojů podpory po vstupu ČR do EU. Tento operační systém je postaven na třech základních principech. Prvním je podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesního hospodářství, druhou prioritou je rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělání a v poslední řadě technická pomoc. Jednoduchý ukazatel, který srovnává celkový objem finančních prostředků určených na dotace zemědělské produkce je ukazatel EPS, tj. ekvivalent produkčních subvencí. V podstatě zahrnuje souhrn podpory v rámci subvenční politiky a obchodní politiky (ochrana domácího trhu, exportního opatření). (Britain, M., 2010)

Pravidla ekologického zemědělství a výroby biopotravin jsou upravena národními i evropskými. Od 1. 1. 2012 nabyl účinnost zákon č. 344/2011 Sb., který novelizuje zákon o ekologickém zemědělství č. 242/2000 Sb. Změny v tomto právním předpisu směřují především ke zjednodušení administrativního řízení tohoto odvětví. Dále platí nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a prováděcí nařízení Komise (ES) č. 889/2008, které poskytují národním předpisům rámec. Dne 1. 4. 2012 nabyla účinnosti vyhláška č. 80/2012 Sb., kterou se provádí zákon č. 242/2000 Sb. Tato vyhláška obsahuje výčet hospodářských zvířat, která je možné chovat v systému EZ. (Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2012)

2 CHARAKTERISTIKA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ

2.1 Vývoj ekologického zemědělství v České republice

První zmínky se objevily již na sklonku socialistické éry, tj. v letech 1985-1987, jednalo se však pouze o drobné zprávy v odborných časopisech, které však neměly velkou odezvu. Prvním impulzem pro rozvoj v ČR byl zájem o zdravý životní styl, který vzešel od spotřebitelů, nikoliv od zemědělců. Zatímco v roce 1990 existovaly pouze tři ekofarmy a to konkrétně v Jeseníkách a Bílých Karpatech o rok později se počet ekologicky hospodařících podniků rapidně zvýšil a to až na 132 ekofarem. V roce 1992 byl založen Spolek poradců a kontrolorů EZ, čímž došlo ke sjednocení standardů poradenství a kontroly EZ. Ve stejném roce však zrušeny dotace pro EZ, což podnítilo rozvoj odděleného zpracování ekoproductů, rozvoj domácího prodeje biopotravin a také jejich export. K celkové stabilizaci EZ v ČR došlo v letech 1994 – 1998, rozvíjel se národní trh s biopotravinami a došlo ke zlepšení exportu do zahraničí. Dotace byly opět zavedeny v roce 1998, což vedlo k dynamickému rozvoji EZ v ČR. (Britain, M., 2010), (Urban, J., Šarapatka, B., 2003), (Ekologické zemědělství v kostce, 2008).

Za zmínku stojí rok 2005, kdy se počet ekologických farem mírně snížil, což způsobily především tvrdé praktiky a byrokracie ze strany kontrolní organizace. V důsledku těchto negativních vlivů vytvořilo Mze zdravé konkurenční prostředí a dnes

již existují v ČR tři nezávislé kontrolní organizace. A v roce 2006 došlo k výraznému nárůstu ekofarem.

Celková výměra ekologicky obhospodařovaných ploch k 31. 12. 2012 dosahuje téměř 500 tis. ha, což je 11,56% podíl na celkové zemědělské půdě. Počet ekologických zemědělců ke stejnému datu činí 4 000 farem. (Ročenka EZ, 2012)

2.2 Vývoj plochy ekologicky obhospodařované půdy v ČR

V důsledku státem poskytovaných dotací došlo v letech 1998 –2004 k postupnému rozšiřování ekologicky obhospodařované zemědělské půdy. Za posledních deset let se výměra zemědělské půdy zvýšila až pětinasobně. Zatímco v prvopočátcích bylo ekologické zemědělství realizováno jen na 0,4% zemědělského půdního fondu, dnes zaujímá více než 7,3%, což činí přes 300 tis. ha. Tento nárůst pokračoval až do roku 2005, kdy půdy registrované v ekologickém režimu klesly z 263 299 ha na 254 982 ha, což způsobilo i snížení procentuálního ekologicky obhospodařování půdy a to ze 6,16% na 5,98%.

V roce 2006 došlo znovu ke zvýšení počtu ekologických farem a podíl celkové výměry zemědělského půdního fondu dosáhl 6,61%. V České republice k tomuto roku hospodařilo 963 ekologických podniků na 281 535 ha. Tento trend byl způsoben zejména schválením Programu rozvoje venkova (PRV), který od roku 2007 nahrazuje systém státní podpory v rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova (HRDP).

Tento nárůst pokračoval i v následujících letech a k 31. 12. 2012 činila výměra ekologicky obhospodařovaných ploch téměř 500 tis. ha, což představuje 11,56% na celkové zemědělské půdě. Podobně stagnoval i počet ekologických zemědělců. Ke konci roku hospodařilo ekologickým způsobem 3 923 ekofarem. Meziročně také mírně vzrostla i průměrná velikost ekofarmy, avšak od roku 2001, kdy dosáhla největší výměry mírně klesá. (Ročenka EZ, 2012)

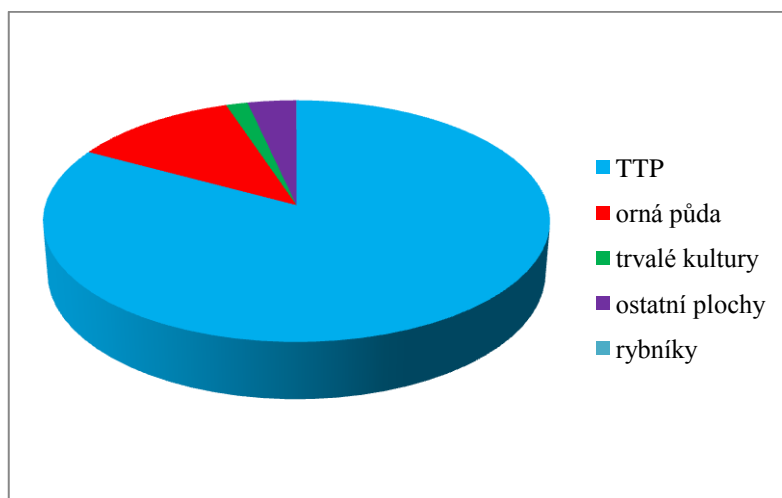
Z pohledu užití půdy dominují trvalé travní porosty (TTP), které v roce 2012 přesáhly 400 tis. ha. Plocha orné půdy činila 12% podíl, plocha vinic vzrostla o 3,5% a plocha sadů o 3,8%. Meziročně vzrostla výměra půdy v EZ přibližně o 5,5 tis. ha, přičemž plochy TTP vzrostly o 7 tis. ha. Naopak orná půda zaznamenala pokles ploch, a to o 656 ha. (Ročenka 2012)

Tab. 2: Vývoj výměry zemědělské půdy a počtu ekofarek v EZ

rok	Počet podniků celkem	Výměra zemědělské půdy v EZ (ha)	Podíl z celkové výměry ZPF (%)
1990	3	480	-
1991	132	17 507	0,41
1992	135	15 371	0,36
1993	141	15 667	0,37
1994	187	15 818	0,37
1995	181	14 982	0,35
1996	182	17 022	0,40
1997	211	20 239	0,47
1998	348	71 261	1,67
1999	473	110 756	2,58
2000	563	165 699	3,86
2001	654	217 869	5,09
2002	721	235 136	5,50
2003	810	254 995	5,97
2004	836	263 299	6,16
2005	829	254 982	5,98
2006	963	281 535	6,61
2007	1 316	312 890	7,35
2008	1 946	341 632	8,04
2009	2 612	398 407	9,38
2010	3 517	448 202	10,55

2011	3 920	482 927	11,40
2012	3 923	488 483	11,56

Zdroj: Mze, Ročenka EZ 2012

Graf 1: Struktura půdního fondu v EZ v roce 2012 (zdroj: Ročenka EZ, 2012)

2.3 Velikostní struktura ekofarem v České republice

Průměrná velikost ekofarmy dosáhla v roce 2012 125 ha, kdy nejčastěji zastoupenou skupinou jsou farmy od 10 do 50 ha (37,9%) a nejméně skupina do 5 ha. Největší nárůst počtu ekofarem oproti předešlému roku byl zaznamenán v kategoriích od 50 do 500 ha a naopak k největšímu poklesu oproti roku 2011 došlo v kategorii 2 000 ha a více, kdy šlo o pokles až -12,3% a to z hlediska výměry. Ve stejné kategorii také došlo k největšímu poklesu, co se týče počtu ekofarem a to až o -20%. Přesto ČR velikostí ekofarem převyšuje evropský průměr, který je okolo 40 ha. K výraznějším poklesům dle plochy došlo ve skupině od 50 do 100 ha a to konkrétně o 5,4%, a to i v počtu ekofarem (4,8%). Trvale také klesá podíl farem s výměrou nad 1 000 ha. Skupinu do 50 ha většinou tvoří rodinné farmy se smíšenou produkcí a pestrou škálou hospodářských zvířat (skot, ovce, kozy) a skupinu s výměrou nad 500 ha tvoří většinou velká zemědělská družstva, akciové společnosti a podniky s ručením omezeným, které se zaměřují na extenzivní způsob chovu skotu. Ke konci roku 2012 hospodařilo v ČR ekologickým způsobem 3 923 farem na celkové výměře 488 543 ha. (Ročenka EZ, 2012)

Tab. 3: Velikostní struktura ekofarem v roce 2011 a 2012

Velikostní kategorie dle výměry (ha)	2011			2012			Meziroční změna 2011/2012			
	Počet		Výměra	Počet		Výměra		Počet		Výměra
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(%)	(%)
0 až < 5	481	12,3	907	0,2	437	11,1	883	0,2	-9,1	-2,7
5 až < 10	469	12,0	3 319	0,7	478	12,2	3 387	0,7	1,9	2,0
10 až < 50	1 493	38,1	37 810	7,8	1 485	37,9	38 232	7,8	-0,5	1,1
50 až < 100	523	13,3	36 993	7,7	548	14,0	39 007	8,0	4,8	5,4
100 až < 500	688	17,6	153 666	31,8	708	18,0	158 800	32,5	2,9	3,3
500 až < 1 000	182	4,6	126 554	26,2	187	4,8	130 398	26,7	2,7	3,0
1 000 až < 2 000	79	2,0	160 524	22,1	76	1,9	102 743	21,0	-3,8	-3,5
2 000 a více	5	0,1	17 211	3,6	4	0,1	15 093	3,1	-20,0	-12,3
Celkem	3 920	100	482 984	100	3 923	100	488 543	100	0,1	1,2

Zdroj: Mze, Ročenka EZ, 2012

Struktura ploch ekologického zemědělství v krajích ČR

Polovina ekologicky obhospodařovaných ploch se nachází v méně příznivých horských a podhorských oblastech. Největší plochy, které tvoří 60% v EZ jsou v okresech Jihočeského, Karlovarského, Moravskoslezského, Plzeňského a Ústeckého kraje. Naopak nízké zastoupení najdeme ve Středočeském, Jihomoravském, Pardubickém kraji a v kraji Vysočina a to z důvodu výskytu produkčních oblastí na orné půdě. Struktura půdního fondu je v krajích podobná průměru v ČR. Přes 80% zaujímají TTP, 5-10% tvoří orná půda a zbytek trvalé kultury.

Tab. 3: Struktura půdního fondu v EZ dle krajů k 31. 12. 2012

Kraj	Celková půda v EZ (ha)	Z toho výměra (ha)		
		TTP	Orná půda	Trvalé kultury
Karlovarský	65 498	56 524	4 499	81
Liberecký	32 166	28 543	2 158	309

Moravskoslezský	54 914	49 252	3 757	608
Zlínský	37 706	30 675	4 807	960
Ústecký	46 020	40 149	3 273	544
Jihočeský	70 087	60 487	6 274	669
Plzeňský	52 787	42 602	8 067	297
Olomoucký	36 305	32 273	2 005	776
Královéhradecký	22 134	19 657	2 051	228
Vysočina	22 837	15 782	6 314	367
Pardubický	13 870	11 854	1 708	75
Jihomoravský	16 711	4 878	9 417	2 282
Středočeský	16 843	11 949	4 207	496
Hl. město Praha	425	325	89	2

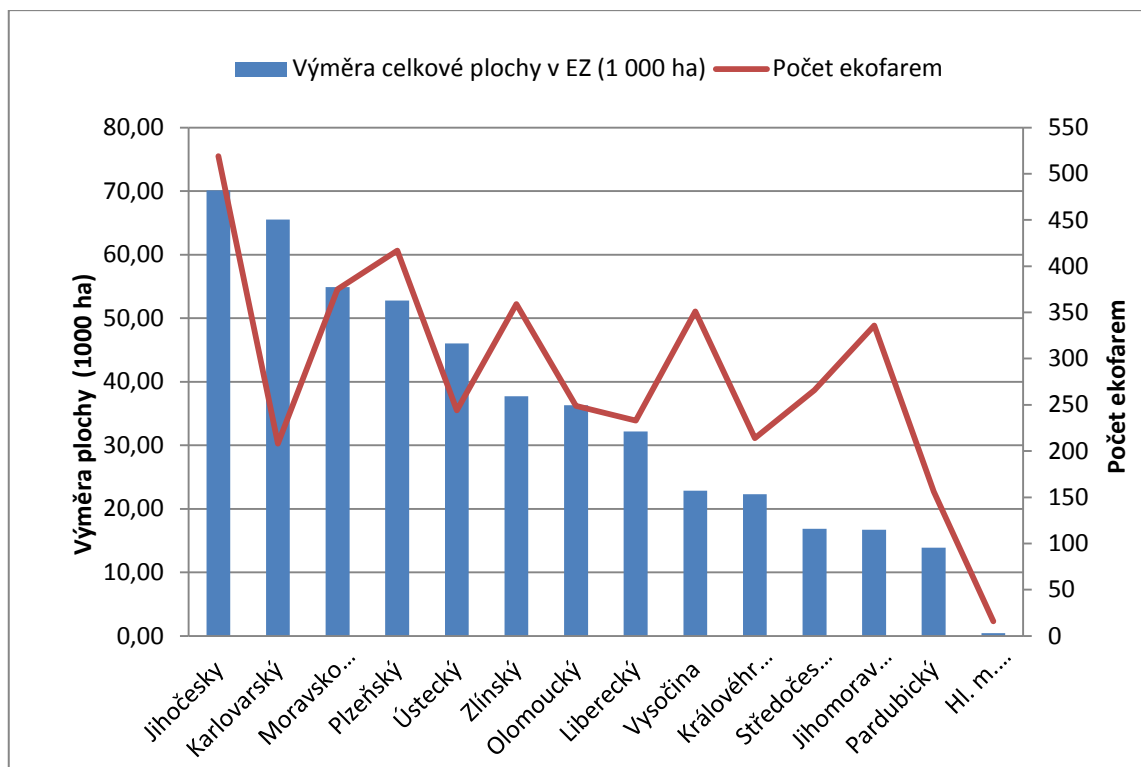
Zdroj: Ročenka, 2012

2.4 Prostorová diferenciacie ekofarem v krajích ČR

V počtu ekologických farem dlhodobě vede kraj Jihočeský (519 ekofarem) a následuje kraj Plzeňský. Nejmenší počet ekofarem se nachází v hlavním městě Praha a kraji Pardubickém. Více než třetina ekozemědělců hospodaří na Moravě, a to konkrétně v Moravskoslezském a Zlínském kraji. Z pohledu vývoje došlo k největšímu nárůstu ekofarem v krajích Plzeňském a Jihomoravském.

Největší výměra celkové plochy v EZ se nachází v krajích Jihočeském (70 087 ha), dále Karlovarském (65 498 ha) a nejmenší výměra v hlavním městě Praha a kraji Pardubickém.

V roce 2012 byl překročen celorepublikový průměr podílu výměry ekologické půdy na celkové zemědělské půdě a to až v osmi krajích, přičemž nejvyšší hodnoty dosáhl kraj Karlovarský (52,8%). (Ročenka EZ, 2012)

Graf 2: Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2012, (Zdroj: Mze, Ročenka EZ, 2012)

2.5 Rozmístění výrobních zaměření EZ v krajích ČR

V ČR jsou obiloviny produkovány na výměře 24 tis. ha, což dle výměry ČR uvádí produkci obilovin na druhé místo. Největší výměru mají kraje Jihomoravský (přes 4 000 ha), kraj Jihočeský (3 000 ha) a kraj Plzeňský (2 800 ha). Následuje produkce luskovin, okopanin, technických plodin, olejnin, zelenina a píce. Píce, dle výměry produkce jsou v krajích na prvním místě a jejich rozloha je přes 25 400 ha.

Nejvíce jsou pěstovány pícniny v kraji Plzeňském. A v poslední řadě sady, které se nejvíce vyskytují v kraji Jihomoravském. (Firychová, L., 2012)

Nejvyšší počet chovaných kusů skotu je v Jihočeském kraji, následuje kraj Karlovarský a Moravskoslezský. Chov ovcí dosahuje největšího počtu chovaných kusů v kraji Zlínském a počet koz v kraji Karlovarském. Chovem prasat se nezabývá mnoho ekofarem, největšího počtu dosahuje kraj Vysočina, dále se prasata chovají jen v krajích Karlovarském a Jihočeském a ve zbytku krajů ČR se prasata nechovají. (Firychová, L., 2012).

3 CHARAKTERISTIKA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V OKRESE SVITAVY

3.1 Základní charakteristika

Okres Svitavy vznikl v roce 1960 sloučením čtyř bývalých okresů: Litomyšl, Moravská Třebová, Polička a Svitavy. Tento okres tvoří jihovýchodní výběžek Pardubického kraje. Rozlohou 1 379 km² je největším okresem v kraji naopak hustotou zalidnění 76 obyvatel na km² je v kraji nejnižší. Je vnitrozemským okresem. „Území okresu leží v nadmořské výšce od 270 m (místo, na kterém řeka Loučná území okresu) po 778 m (katastr obce Pustá Rybná). Převážná část okresu je tvořena Svitavskou pahorkatinou, na jihozápadě zasahuje Hornosvratecká vrchovina (Žďárské vrchy). Východní část okresu je tvořena Moravskotřebovskou pahorkatinou a na jihovýchodě je Malá Haná (součást Boskovické brázdy).“ (Český statistický úřad, 2013)

3.2 Fyzicko-geografická charakteristika

„Hydrologické poměry jsou ovlivněny polohou okresu na hlavním evropském povodí. Z centrální části okresu odvádí vody řeka Svitava, jihozápadní část okresu leží v povodí Svratky, východ je v povodí Třebůvky. Tyto řeky odvádějí vody do Dunaje, zatímco severozápad okresu leží v povodí Labe (Třebovka a Loučná). Největší vodní plochou je s 82 ha rybník Hvězda. Vydatné zdroje podzemních vod zejména v oblasti Březové nad Svitavou umožňují zásobovat vodou uživatele mimo okres.

Klimatické poměry jsou v jednotlivých částech okresu odlišné. Nejpříznivější podmínky má severozápad a jihovýchod okresu s průměrnou roční teplotou nad 7°C a úhrnem srážek do 600 mm. Centrální část okresu je chladnější a vlhčí, průměrná roční teplota je 6°C, průměrné srážky 700 mm. Ještě chladnější a vlhčí je jihozápadní část okresu.

Z celkové rozlohy okresu tvoří zemědělská půda 835,1 km², z toho orná 628,8 km², trvalé travní porosty 171,3 km² a vodní plochy 10,8 km². Na lesní půdu připadá 31,3% rozlohy okresu.“ (Český statistický úřad, 2013)

3.3 Socioekonomické podmínky

Ve městě přispělo ke zlepšení životního prostředí úprava centra a regenerace parků a zahrad. Kvůli snížení povodňového rizika probíhalo v níže položených částech okresu budování suchých poldrů, čištění koryt řek a rekonstrukce rybníků (včetně největšího rybníku Hvězda).

Turisticky atraktivní místa okresu jsou hrad Svojanov, dochované opevnění města Poličky a renesanční městské jádro Moravské Třebové, které je městskou památkovou rezervací. Další rozvoj cestovního ruchu podpořilo zařazení zámeckého areálu v Litomyšli na seznam světového dědictví UNESCO v roce 1999. S historií těžby uhlí a žáruvzdorných jílu na Moravskotřebovsku se mohou zájemci seznámit na Hřebečských důlních stezkách a v Mladějovském průmyslovém muzeu. (Český statistický úřad, 2013)

3.4 Využití půdy

V okrese najdeme největší zastoupení využití půdy v kategorii zemědělské půdy a dosahuje hodnoty 76 529 ha, dále jsou to lesní pozemky o rozloze 576 ha, vodní plochy o 576 ha a nakonec ostatní plochy s hodnotou 720 ha. (Agrocensus, 2010)

Tab. 4: Využití půdy v okrese, kraji a ČR za rok 2010

	okres Svitavy	Pardubický kraj	ČR
Celková výměra (ha)	77 828	237 360	5 072 654
Zemědělská půda	76 529	233 291	3 486 038
lesní pozemky	576	2 288	1 546 950
Vodní plochy	3	47	7 383
Ostatní plochy	720	1 735	32 282

Zdroj: Agrocensus 2010, Český statistický úřad

Z hlediska obhospodařované půdy je největší zastoupení hospodaření na orné půdě (81%), dále v okrese zaujímají výměru 14 148 ha trvalé travní porosty a zelinářské zahrady a ovocné sady, které se však vyskytují jen zřídka. (Agrocensus, 2010)

Tab. 5: Využití obhospodařované zemědělské půdy v okrese, kraji a ČR za rok 2010

	okres Svitavy	Pardubický kraj	ČR
Obhospodařovaná zemědělská půda celkem (ha)	76 508	233 251	3 483 500
Orná půda	62 245	181 506	2 513 846
TTP	14 148	51 271	928 818
zelinářské zahrady	2	21	242
ovocné sady	113	447	20 499

Zdroj: Agrocensus 2010, Český statistický úřad

5 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

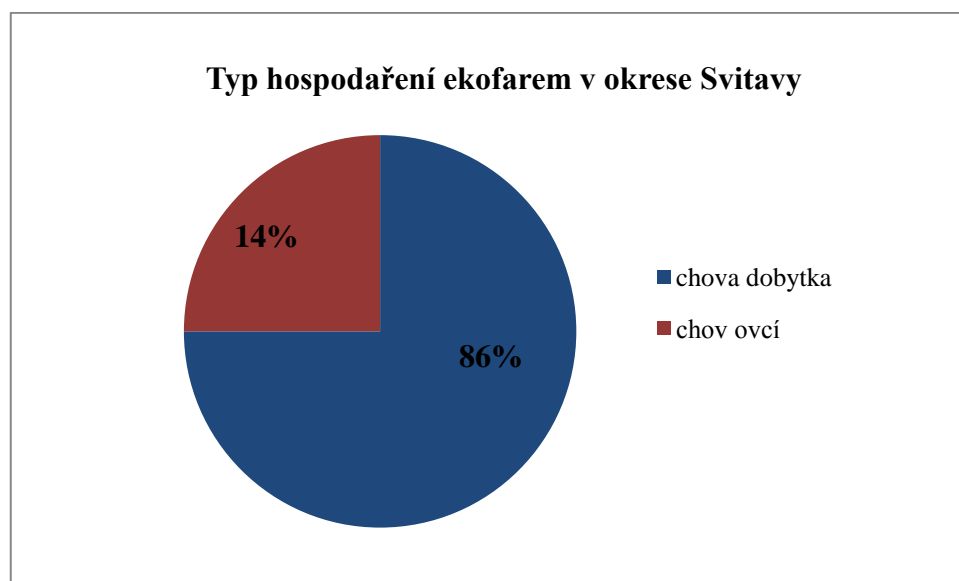
5.1 Metodika práce

Dotazníkové šetření probíhalo na území Svitavska a cílem bylo získat údaje o hospodařících subjektech. Osloveno bylo 25 respondentů, ale pouze 7 z nich dotazník vyplnilo. Dotazník se skládal z 21 otázek, které byly zaměřeny na hospodaření, produkci a prodej na ekofarmách. V okrese se nachází velmi málo ekofarem, z důvodu nevyplnění všemi dotazovanými se dotazníkové šetření srovnává i se zemědělci, kteří nehospodaří ekologicky.

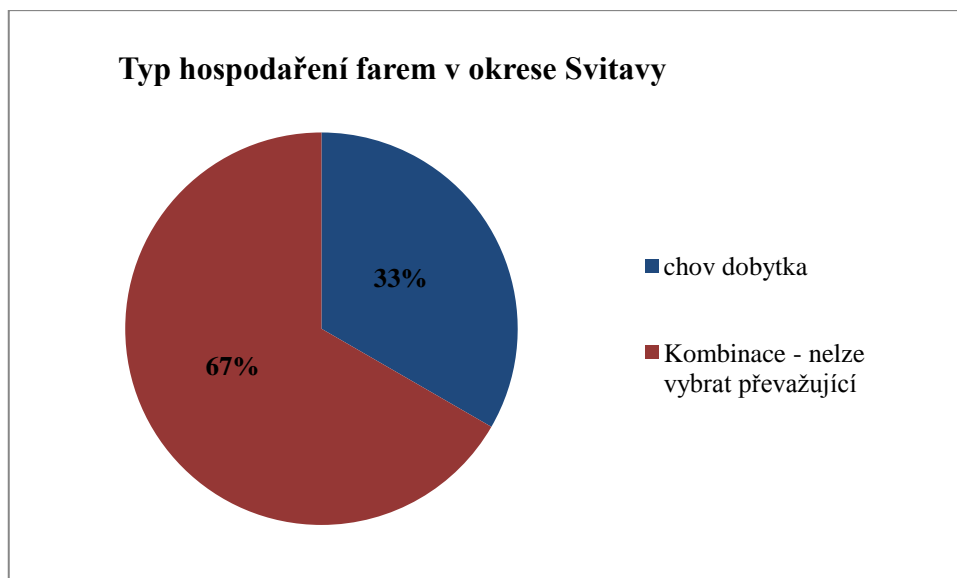
5.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Charakteristika ekofarem

Všechny dotazované farmy se orientují na živočišnou produkci a v drtivé většině to je chov skotu. V EZ z dotazovaných je to chov ovcí a chov dobytka a u neekologických zemědělců je to také chov dobytka a další uvedli kombinaci. Konkrétně v EZ zaujímá chov dobytka (skotu) 86% a ovcí 14% a u zemědělců nehospodařících ekologicky je to 33% chov dobytka 67% zaujímá kombinace jak rostlinné, tak živočišné výroby.

graf 3: Typ zaměření ekofarem v okrese Svitavy, zdroj: (Dotazníkové šetření)

graf 4: Typ zaměření farem v okrese Svitavy, (zdroj: Dotazníkové šetření)

U dotazovaných ekologických zemědělců je chováno celkem 90 kusů skotu a 200 kusů ovcí. Co se týče obhospodařované půdy, tak tuto hodnotu uvedl pouze 1 dotazovaný a to 12 ha. U neekologických zemědělců se chová 190 kusů skotu, dále 40 kusů prasat a 30 kusů ovcí. Celková hodnota obhospodařované plochy je 510 ha. Na otázku změny za posledních 5 let uváděli všichni respondenti růst.

Tab. 7: Typ hospodaření a produkce ekofarek v okrese Svitavy

Typ hospodaření	Počet kusů/množství ha	Produkce litrů, tun za rok
Chov dobytka	90	2,5
Chov ovcí	200	-
Osevní plocha	12	-
Pěstované plodiny	12	64

zdroj: Dotazníkové šetření

Tab. 8: Typ hospodaření a produkce neekologicky hospodařících farem v okrese Svitavy

Typ hospodaření	Počet kusů/množství ha	Produkce litrů, tun za rok
Chov dobytka	190	18
Chov ovcí	30	-
Chov prasat	40	2,5
Osevní plocha	389	150

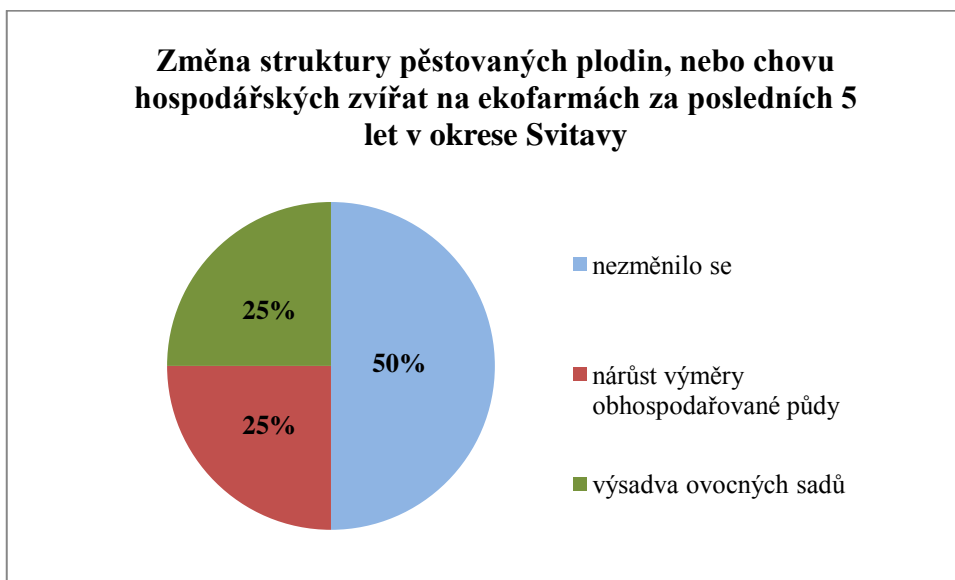
Pěstované plodiny	60	270

Zdroj: Dotazníkové šetření

Změna struktury a zaměření ekofarem za posledních 5 let

Na grafu u ekologicky hospodařících zemědělců je vidět, že u poloviny dotazovaných respondentů zůstal stav za posledních 5 let stejný. U zbývajících to bylo 25% podíl tvořil nárůst obhospodařované půdy (konkrétně na pěstování brambor a obilovin) a dalších 25% byla výsadba ovocných stromů.

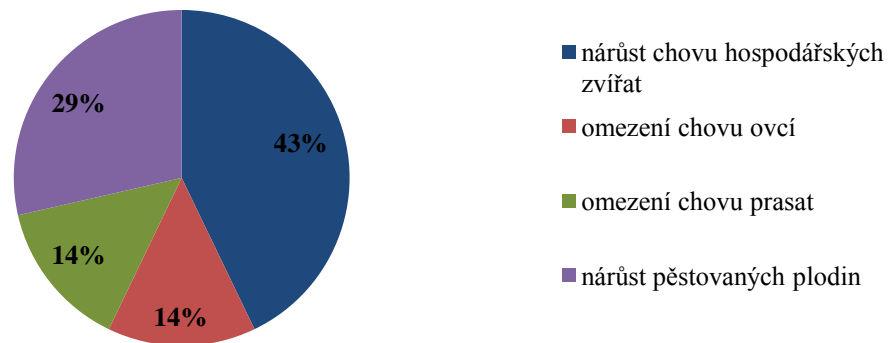
U neekologicky hospodařících zemědělců došlo k nárůstu chovu hospodářských zvířat. Jeden z dotazovaných uvedl, že přešel z plemene Charolais na plemeno Limousine, na druhou stranu také došlo k poklesu chovu hospodářských zvířat a to u prasat a ovcí a v živočišné výrobě došlo k nárůstu pěstování plodin a to zejména kukuřice, která je hojně využívána v bioplynových stanicích.

graf 5: Změna struktury pěstovaných plodin nebo chovu hospodářských zvířat na ekofarmách v okrese Svitavy za posledních 5 let (zdroj: Dotazníkové šetření)

Změna struktury pěstovaných plodin, nebo chovu hospodářských zvířat na farmách za posledních 5 let v okrese Svitavy

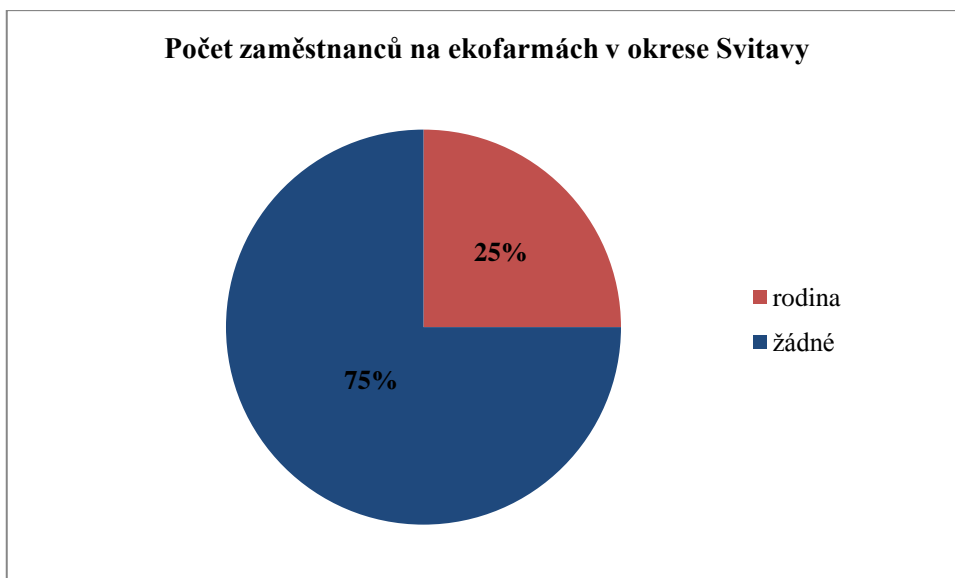
Graf 6: Změna struktury pěstovaných plodin nebo chovu hospodářských zvířat na farmách v okrese Svitavy za posledních 5 let, (zdroj: Dotazníkové šetření)

Provoz nezemědělských činností

U následující otázky, zda dotazovaní provozují nějaké nezemědělské činnosti odpověděli všichni dotazovaní ekologičtí zemědělci, že neprovozují jiné aktivity. U neekologicky hospodařících zemědělců jeden z dotazovaných uvedl, že provádí komplexní služby technikou pro obec, ve které hospodaří a to například prohrnování pozemních komunikací v zimním období.

Počet zaměstnanců

Na otázku kolik mají zaměstnanců odpověděla opět většina dotazovaných, že nemají žádné zaměstnance, až na pár výjimek, které uváděli pouze rodinné příslušníky.

graf 6: Počet zaměstnanců na farmách v okrese Svitavy, (zdroj: Dotazníkové šetření)

Hospodaření na ekologické ploše

Nejvíce ekofarmáři v okrese Svitavy hospodaří na TTP, celkem tato hodnota činí 219,41 ha. Druhým typem zemědělské půdy, na které se hospodaří je orná půda a celková výměra ekologicky obhospodařované orné půdy je 51,79 ha a poslední jsou sady s celkovou rozlohou 11 ha. V konvenčním hospodaření se na 18,5 ha hospodaří na orné půdě.

Tab. 8: Plocha ekologicky obhospodařované půdy v okrese Svitavy

Rozloha	Půda certifikovaná jako ekologická (ha)	Konvenční hospodaření v ha
TTP	219,41	-
orná půda	51,79	18,5
Sady	11	-
Zemědělská půda celkem	282,2	18,5

Zdroj: Dotazníkové šetření

Farmáři hospodařící neekologicky hospodaří v přechodném období nejvíce orné půdě, která zabírá 300 ha a na TTP na 150 ha. V konvenčním hospodaření se hospodaří na orné půdě o rozloze 39 ha a TTP 71 ha.

Tab. 9: Plocha obhospodařované půdy v okrese Svitavy

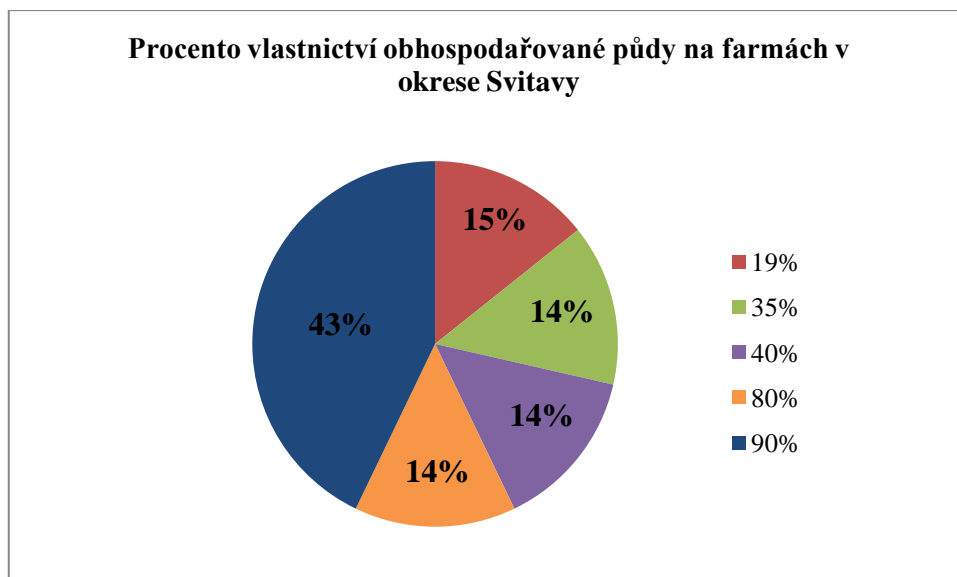
Rozloha	Hospodaření v přechodném období v ha	Konvenční hospodaření v ha
TTP	150	71
orná půda	300	39
Zemědělská půda	-	50

Zdroj: Dotazníkové šetření

Vlastnictví ekologicky obhospodařované půdy

Polovina dotázaných ekofarmářů vlastní více než 70% ekologicky obdělávané půdy a zbylý vlastní méně než 40% obhospodařované půdy (z důvodu nedostatku financí k zakoupení).

U neekologicky hospodařících zemědělců drtivá většina dotázaných má ve svém vlastnictví asi 90% obhospodařované půdy a zbytek má ve svém vlastnictví pouhých 19%.

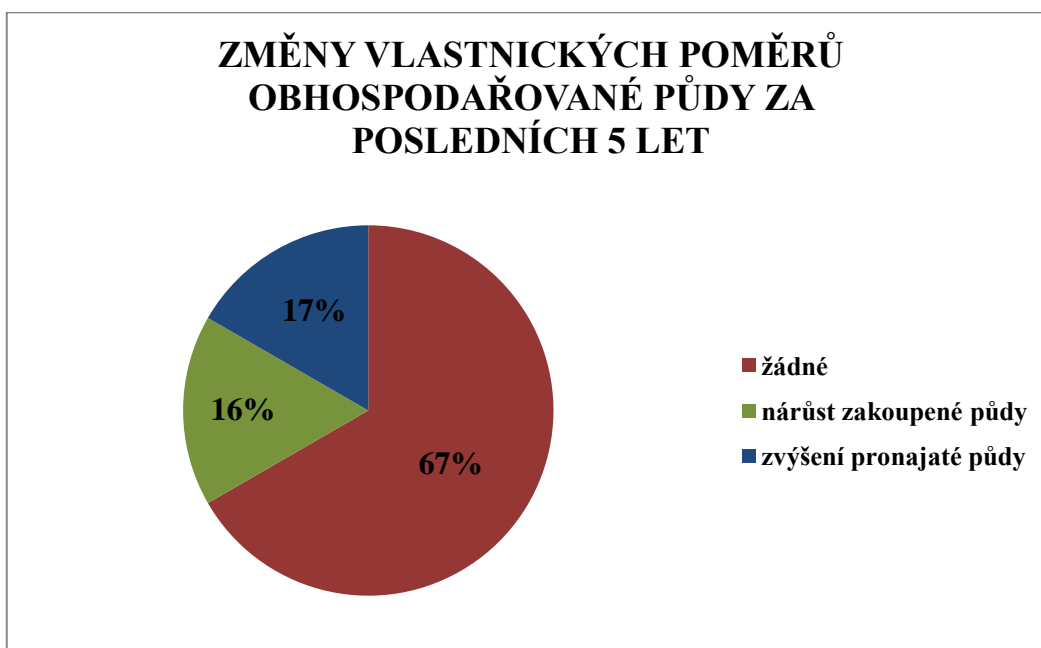
Graf 7: Procento vlastní obdělávané půdy u farmářů v okrese Svitavy, (zdroj: Dotazníkové šetření)

Jak je z grafu 7 patrné většina má půdu zakoupenou ve svém vlastnictví, pouze u některých jsou obhospodařované pozemky v nájmu. Většinou se jedná o menší farmáře,

kterí mají tyto pozemky pronajaté od známých a v nájmu mají více než 50% obdělávané půdy.

Změny vlastnických poměrů k obhospodařované půdě za posledních 5 let

U všech ekofarmářů struktura vlastnických poměrů obhospodařované půdy zůstala stejná, nedošlo ani k poklesu ani nárůstu. U neekologických farmářů došlo k nárůstu zakoupené půdy bez předchozího nájemního vztahu. Jak uvedl jeden z respondentů velkým trendem je zkupování půdy, jelikož půda měla, má a bude mít hodnotu a ten kdo je vlastníkem, má alespoň nějakou jistotu. Proto se snaží každým rokem nakoupit, nebo pronajmout nějaké pozemky.

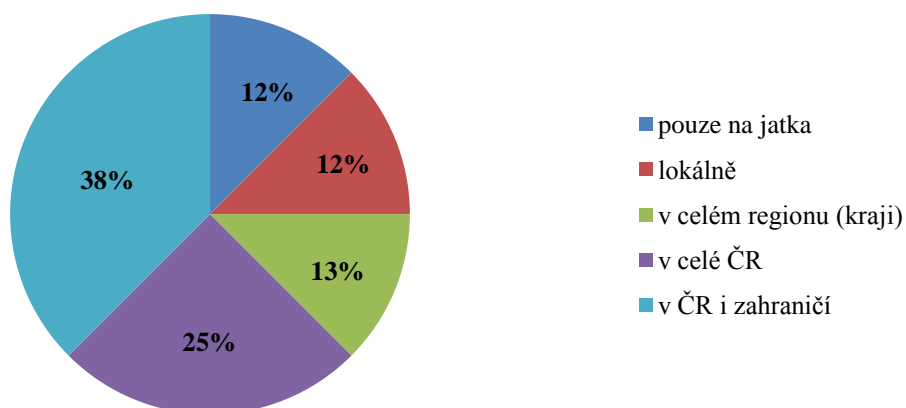

Graf 8: Změny vlastnických poměrů obhospodařované půdy v okrese Svitavy, (zdroj: Dotazníkové šetření)

Lokalizace prodeje produktů

Jeden z dotazujících uvedl, že produkty neprodává, pouze skot na jatka, což je v podmínkách ČR velmi nevýhodné. Ostatní už své produkty prodávají a to i v zahraničí. Jedná se však o farmáře neekologicky hospodařící. Nejčastěji dochází k prodeji lokálně, v ČR i zahraničí. Tato forma prodej zaujímá 43%. Dále dochází k prodeji v celém regionu (kraji), a k prodeji pouze lokálně a obě tyto skupiny tvoří 14% podíl.

Lokalizace prodeje produktů na farmách v okrese Svitavy

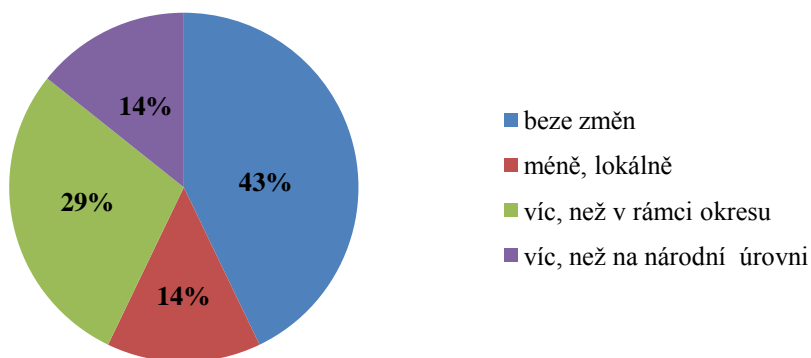

Graf 9: Lokalizace prodeje výrobků u farem v okrese Svitavy, (zdroj: Dotazníkové šetření)

Prodej výrobků v minulosti (za posledních 5 let)

Na otázku o prodeji výrobků v minulosti většina dotazovaných odpověděla, že se jejich výrobky prodávali beze změn. Tuto odpověď vybralo 43% ze všech dotazovaných. Dále docházelo více k prodeji, než v rámci okresu (29%) a stejný podíl tvořili prodej víc, než na národní úrovni a prodej méně lokálně a to 14% podíl.

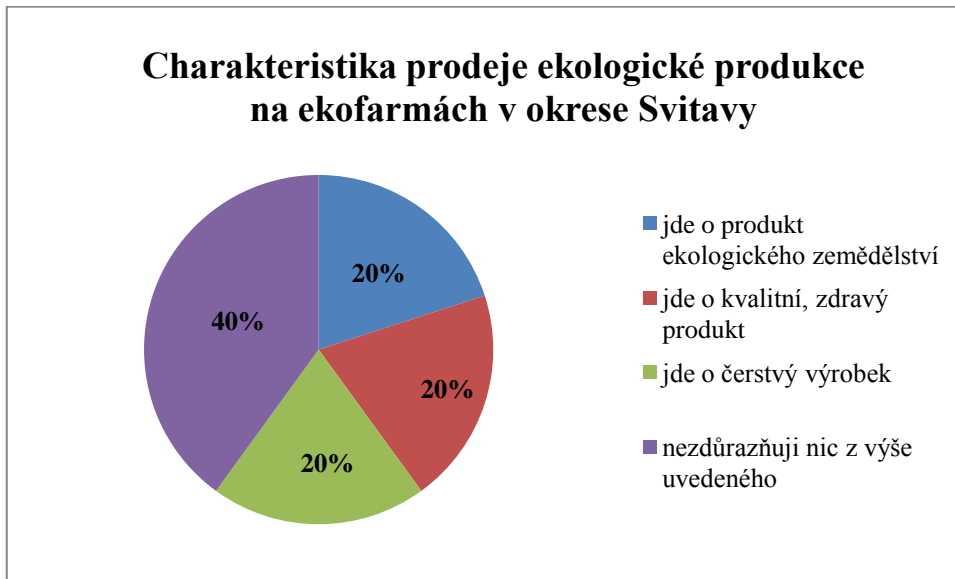
Prodej výrobků na farmách za posledních 5 let v okrese Svitavy

Graf 10: Prodej výrobků z farem v okrese Svitavy za posledních 5 let, (zdroj: Dotazníkové šetření)

Zdůraznění charakteristik zákazníkům při prodeji

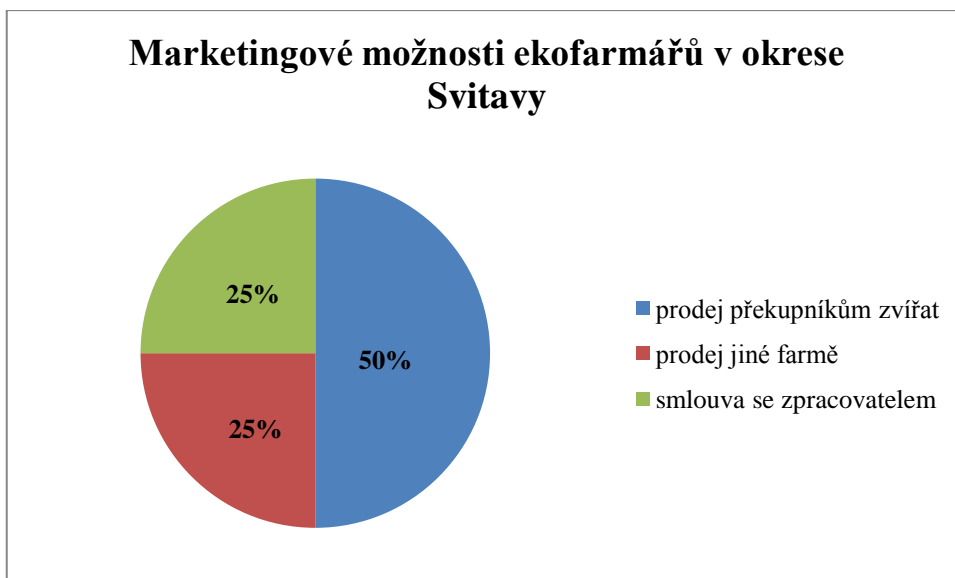
Při prodeji svých výrobků ekofarmáři nejčastěji odpovídali, že své produkty neprodávají. Jedná se o 40% dotazovaných. Zbytek respondentů odpověděl, že zdůrazňují, že se jedná o produkt ekologického zemědělství, dále jde o zdravý, kvalitní produkt a v neposlední řadě jde o čerstvý výrobek. Všechny tyto možnosti odpovědělo stejné množství a to 20% dotazovaných.

Graf 11: Charakteristika zdůraznění zákazníkům při prodeji výrobků na ekofarmách v okrese Svitavy, (zdroj: Dotazníkové šetření)

Zaměření prodeje

Na tuto otázku ekofarmáři odpovídali nejčastěji, že prodávají své produkty překupníkům zvířat a to 50% z dotazovaných, zbylých 50% odpovídalo možnostmi, že mají uzavřenou smlouvu se zpracovatelem (25%), nebo prodávají své produkty přímo na farmě (25%).

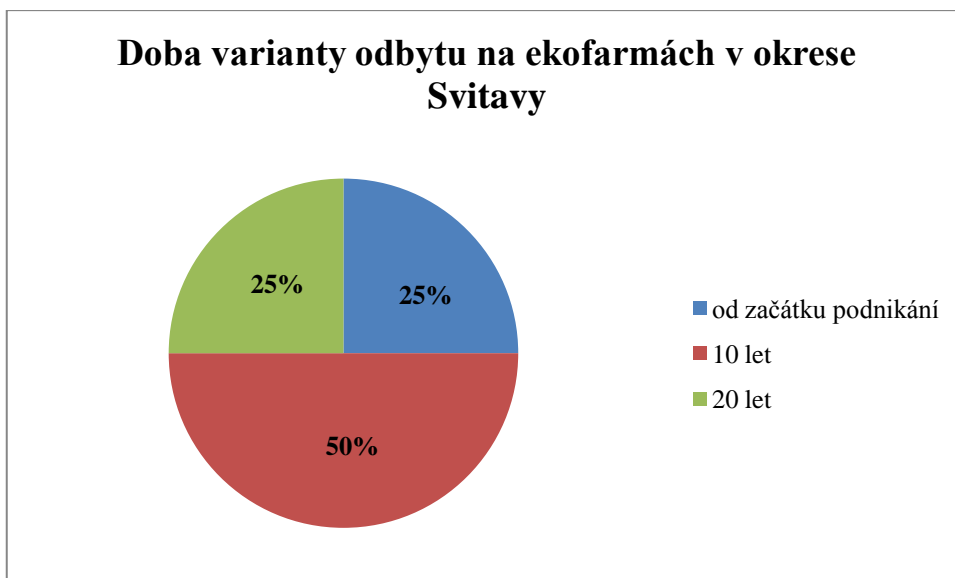
Graf 12: Marketingové možnosti pro ekofarmáře v okrese Svitavy, (zdroj: Dotazníkové šetření)

Marketingové výhody a nevýhody

U této otázky z ekofarmářů odpověděl pouze jeden z dotazovaných a to odpovědí, že za výhody považuje stabilní odbyt a za nevýhody nižší cenu. U neekologicky hospodařících zemědělců na tuto otázku rovněž odpověděl pouze jeden z dotazovaných a to obdobně, že za výhody považuje velký objem prodeje najednou a za nevýhody nízkou cenu.

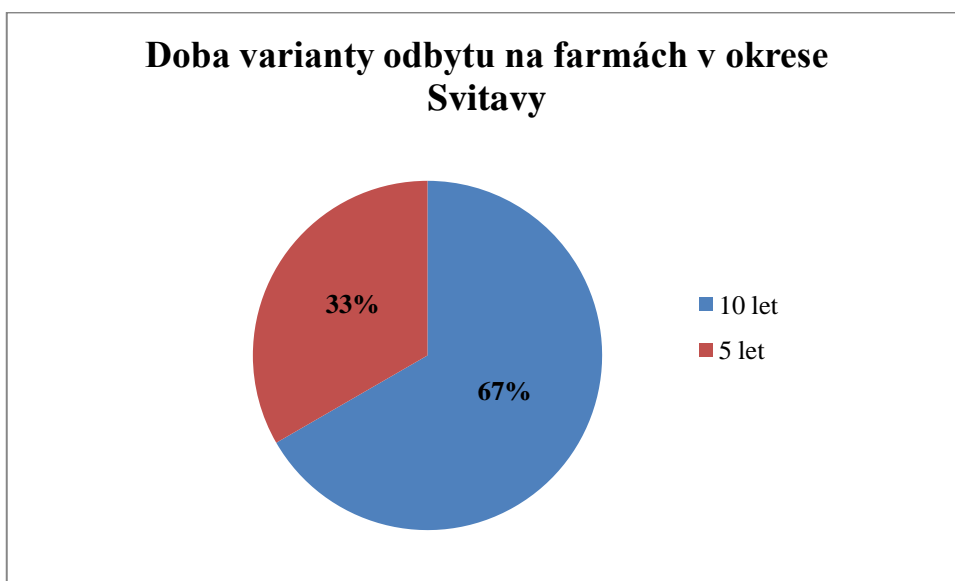
Doba odbytu zvolené varianty

Většina ekofarmářů nejčastěji využívá variantu odbytu 10 let, další z dotazovaných uvedl, že doba odbytu je od začátku podnikání a to 22 let a poslední uvedl dobu odbytu 20 let.

Graf 13: Doba odbytu zvolené varianty u ekofarmářů v okrese Svitavy, (zdroj: Dotazníkové šetření)

Neekologičtí zemědělci v této otázce odpovídali nejvíce, že jejich doba odbytu se pohybuje cca kolem 10 let a zbytek uvedl 5 let.

Graf 14: Doba zvolené varianty odbytu u farmářů v okrese Svitavy, (zdroj: Dotazníkové šetření)

Množství ekologické i neekologické produkce

V této otázce odpovídal každý z dotazovaných ekofarmářů jinou odpovědí. Vybrali odpovědi prodeje přímo jiné farmě, drobný prodej, smlouva se zpracovatelem, jiným prodejem.

Z farmářů na Svitavsku odpověděl v této otázce pouze jeden dotazovaný a to odpovědí prodeje přes internet.

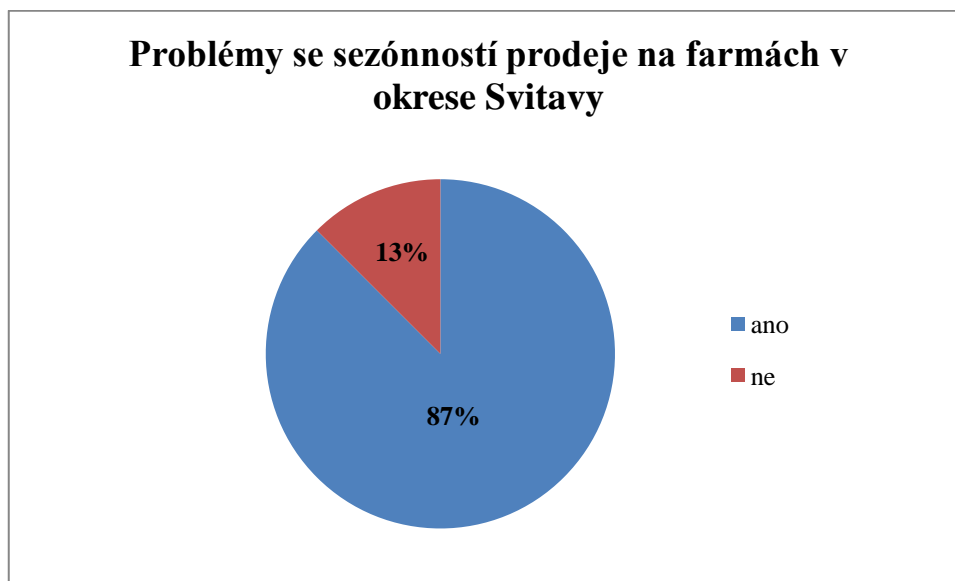
Tab. 10: Celková množství produkce v okrese Svitavy

	Celkové množství	
	kg/t	%
prodej přímo jiné farmě	2	25
smlouva se zpracovatelem	-	25
prodej přes internet	228	-
jiný prodej	505,5	50

Zdroj: Dotazníkové šetření

Problémy se sezónností

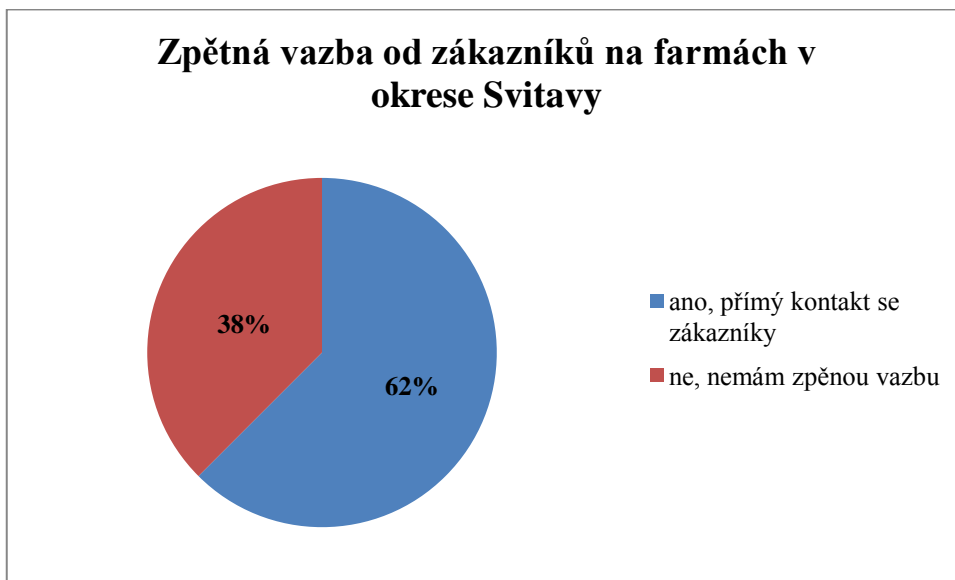
U ekologicky hospodařících zemědělců na tuto otázku všichni dotázaní odpověděli, že se u nich problémy se sezónností nevyskytují. U neekologických zemědělců na stejnou otázku odpovědělo 75% respondentů, že také nemají problémy se sezónností a zbylých 25% uvedlo, že ano a jejich problémem je malá kapacita skladování obilí.

Graf 15: Problémy se sezónností při prodeji produktů na farmách v okrese Svitavy, (zdroj: Dotazníkové šetření)

Zpětná vazba od zákazníků

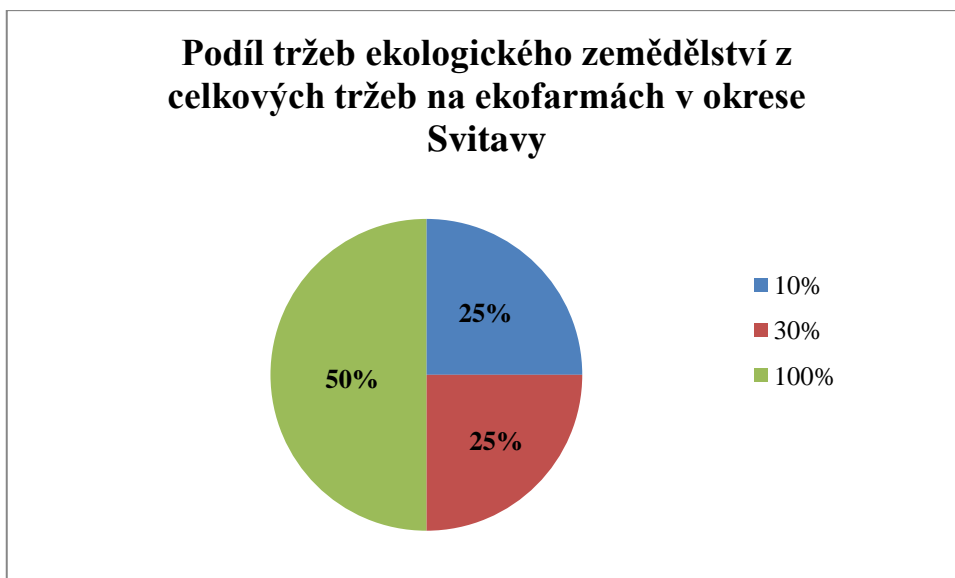
U této otázky většina z dotazovaných odpověděla pouze, že buď mají, nebo nemají zpětnou vazbu. Konkrétně 5 z dotazovaných odpovědělo, že mají zpětnou vazbu se zákazníky a 3, že nemají zpětnou vazbu. Pouze v některých případech uvedli, že mají kontakt prostřednictvím internetu, ale jen výjimečně.

Graf 16: Zpětná výroba od zákazníků týkající se produkce u farmářů v okrese Svitavy, (zdroj: Dotazníkové šetření)

Tržby z ekologického zemědělství

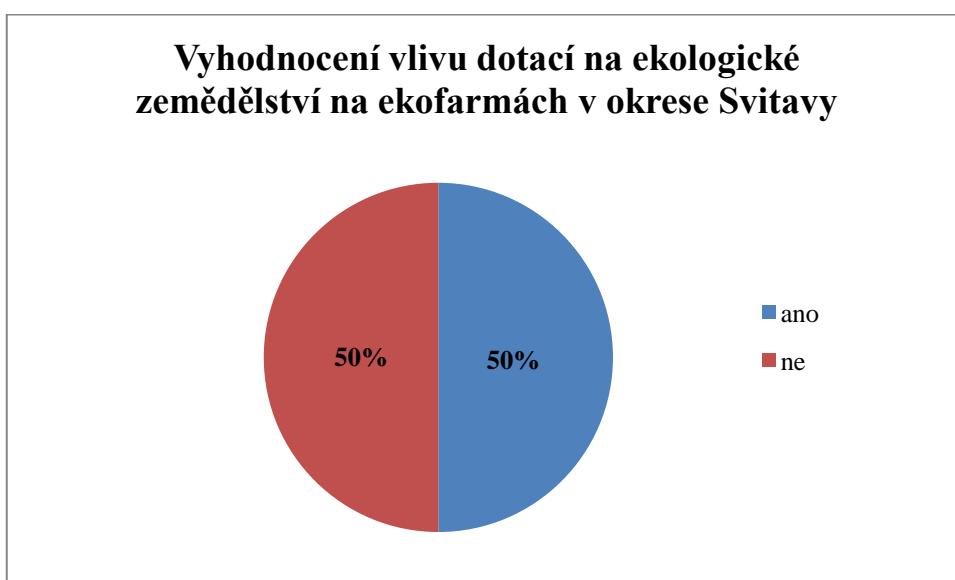
U této odpovědi uvádělo 50% ekologicky hospodařících zemědělců, že podíl tržeb ekologického zemědělství z celkových tržeb je jediný, tedy 100%. U zbývajících jejich podíl je 10% a 30%.

Graf 17: Podíl tržeb EZ z celkových tržeb u ekofarmářů v okrese Svitavy, zdroj: Dotazníkové šetření

Podpora dotací

U této odpovědi ekofarmáři odpověděli 50% podílem, že by v oboru zůstali a 50% podílem, že nezůstali. Důvodem k zůstání v oboru uvedli, že dotační kolotoč je tak rozjetý a propletený, že z něho lze jen stěží bez sankcí vystoupit a důvod k ukončení ekologického hospodaření, že poté již nemusí být ekologickým zemědělcem, jelikož by při prodeji neměli žádné výhody.

Graf 18: Vyhodnocení názorů na příjem dotací z EU na ekofarmách v okrese Svitav, (zdroj: Dotazníkové šetření)

ZÁVĚR

Tato práce popisuje a analyzuje stav ekologického zemědělství. Nejprve se analyzovaly podmínky a změny v České republice a politika EU v návaznosti na ČR a poté v modelovém území okres Svitavy. Výzkum probíhal pomocí dotazníkového šetření. V okrese Svitavy je zapsáno 21 ekologických farmářů, ale pouze 7 z nich se účastnilo šetření. K porovnání výhod, či nevýhod EZ se účastnili dotazníkového šetření i neekologicky hospodařící zemědělci. Hlavní problematika dotazníku se věnovala charakteristikám ekofarem, nebo farem, dále jejich zaměření, počtu zaměstnanců a další.

Celková výměra ekologicky obhospodařované půdy k 31. 12. 2012 představuje 11,56% podíl na celkové zemědělské půdě a ke konci tohoto roku ekologickým způsobem hospodařilo téměř 4 000 ekofarem. Důležitým rokem pro vývoj zemědělství byl rok 1990, kdy byly zavedeny podpory v rámci agroenvironmentálních opatření. O 2 roky později však byly zrušeny a 1998 znovu obnoveny. Hlavní roli pro vstup do EZ hraje dotační politika, díky jejichž podpoře čerpají čeští ekozemědělci značné prostředky. Významný vliv na dotace mělo také zavedení programů Horizontální plán rozvoje venkova a Program rozvoje venkova. Dotace jsou v ekologickém zemědělství hlavním důvodem každoročního nárůstu počtu ekofarem a ekologicky obhospodařované půdy. Ústav zemědělské ekonomiky a informací každoročně provádí také strukturu produkce na ekologických farmách. Ekologicky způsobem byla v roce 2012 obhospodařována orná půda a její hodnota činila 12,6 % a hlavní plodinou byly obiloviny. Z hlediska živočišné produkce byl nejvíce chován skot.

V okrese Svitavy převládá u ekofarmářů živočišná výroba, konkrétně je to chov ovcí a celkový počet je 200 kusů. U farmářů je to kombinace rostlinné i živočišně. Osevní plocha u ekofarmářů je pouze 12 ha a u neekologicky hospodařících farmářů je tato hodnota mnohonásobně vyšší a to 389 ha. U otázky změny v produkci, nebo vlastnických poměrů odpověděla polovina, že se nic nezměnilo. Zaměstnance také skoro nikdo nemá, jelikož se jedná o malé podniky a farmáři zde hospodaří sami a z větší části mají pozemky, na kterých hospodaří ve svém vlastnictví. Své produkty prodávají nejvíce v ČR i v zahraničí, ale také lokálně i v rámci okresu. Několik z nich prodává pouze na jatka, ale tento způsob produkce je nejméně výhodný, jelikož česká jatka vykupují kusy za velmi nízké ceny. Při prodeji svých produktů preferují prodej překupníkům zvířat, nebo prodávají na jinou farmu a zdůrazňují, že se jedná o produkt

ekologického zemědělství, čerstvý a zdravý výrobek. Při prodeji má 62% přímý kontakt se zákazníky a zbytek nemá zpětnou vazbu. U ekologicky hospodařících zemědělců se problémy se sezónností nevyskytují a u farmářů jsou jediným uvedeným důvodem sezónnosti malé skladovací kapacity na obilí. Na ukončení dotací polovina respondentů nereagovala a zbylá polovina z oboru odešla, jelikož by neměli žádné výhody.

Summary

The ecological agriculture is quite young term in Czech republic. At the end of 2012 farmed nearly 4 000 farms. The law Sb. 242/2000 specifies the conditions for organic farming. This law delimits rules of ecological agriculture, which are coming out of legislation of EU. Organic farmers are environmentally friendly and at farming do not use any chemical products.

The main areas of organic farming in the Czech republic are traditionally less favored mountain and piedmont areas. Most farms in the regions are located in South Bohemia. In total, in this region are located 519 ecofarmers farming on 70 087 ha. On the other hand, the worst situation is in the Pardubický region.

Situation of ecological farming was observed in the district Svitavy. In this area prevails livestock production. Most sheep, almost 200 pieces. In this area is located 21 ecofarmers (only 7 from all of them responded to questionnaires). For comparison were listed non-organic farmers. In the study area each year, a slight increase of organic farmers. As one respondent, who is non-organic farmer said, the main disadvantages seen in strict controls.

Most ecofarmers are concentrated on cattle breeding and sheep breeding. Most of them have no employees, only family members. Its products are sold in the Czech republic and abroad, as well as locally in the sale emphasize that is the product of organic farming, which is healthy and fresh. On the question of the end of subsidies, mostly in the field of organic farming would stay.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Knižní zdroje

BIČÍK, I., JANČÁK, V. *Transformační procesy v Českém zemědělství po roce 1990*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, 2005. ISBN 80-86561-19-4.

Ekologické zemědělství v kostce. Praha: Mze, 2008. ISBN 978-80-7084-716-9.

MOUDRÝ, J. a kol. *Základní principy ekologického zemědělství: Odborná monografie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta, 2007. ISBN 978-80-7394-041-6.

PETR, Jiří a Josef DLOUHÝ. *Ekologické zemědělství*. Praha: Zemědělské nakladatelství Brázda, 1992. ISBN 80-209-0233-3.

ŠARAPATKA, B. URBAN, J. a kol. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi, I. Díl*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2003. ISBN 80-7212-274-6.

ŠARAPATKA, B. URBAN, J. a kol. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi, II. Díl*. Šumperk: PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, 2005. ISBN 80-7212-274-6.

ŽUFAN, P. *Společná zemědělská politika Evropské unie*. 1. vydání. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2004. ISBN 80-7042-983-6.

Elektronické publikace

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Právní předpisy: Pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin*. [online]. 2012 [cit. 2014-5-11]. Dostupné z WWW.

<<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/statistika-a-pruzkumy/rocenka-ez-2012.html>>

ÚPLNÉ ZNĚNÍ ZÁKONA: Nařízení Rady (ES). In: *č. 242/2000 Sb.* 2009. Dostupné z: <http://www.biokont.cz/images/z242nr834nk889-710_web1.pdf>

Zdroj z akademické práce

BRITAN, M. *Ekologické zemědělství jako faktor rozvoje v moderním regionu SO ORP Veselí nad Moravou*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

FIRYCHOVÁ, L. *Ekofarmy na Kroměřížsku*. Olomouc, 2012. Bakalářská práce. UPOL.

Elektronické zdroje

Biokont. [online]. 2009. [cit. 2014-5-11]. Biokont – Česká republika. Dostupné z WWW. <<http://www.biokont.cz/>>

BIOINSTITUT: Ekologické zemědělství [online]. 2014 [cit. 2014-05-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.bioinstitut.cz/ekologicke.html>>

Český statistický úřad. [online]. 2014 [cit. 2014-5-11]. Agrocenzus 2010 regiony – Struktúrní šetření v zemědělství a metody zemědělské výroby. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/kapitola/2129-11-n_2011-10>

Český statistický úřad. [online]. 2014 [cit. 2014-5-11]. Charakteristika okresu Svitavy. Dostupné z WWW. <http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_svitavy>

Farmy.cz: Zemědělské nemovitosti. *Farmy.cz* [online]. 2005-2014 [cit. 2014-05-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.farmy.cz/>>

Kontrola ekologického zemědělství [online]. 2009 [cit. 2014-5-11]. Vyhledávání. Dostupné z WWW: <<http://www.kez.cz/vyhledavani>>

Ministerstvo zemědělství [online]. 2009-2013 [cit. 2014-5-11]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/>>

PRO-BIO. [online]

Seznam příloh

Tab. 1: Přehled všech ekofarmářů v okrese Svitavy

Tab. 2: Seznam ekofarmářů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření

Tab. 3: Seznam farmářů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření

Obrázek 1: Rozmístění ekofarmářů v okrese Svitavy

Dotazník : Seznam položených otázek

Název ekofarmy	Sídlo ekofarmy
Břeň Miroslav, Ing.	Korouhev
Danielová Michaela	Boršov, Moravská Třebová
Doležal Daniel	Rychnov na Moravě
Drozdek Jaroslav	Rychnov na Moravě
EKO Trnávka, s. r. o.	Městečko Trnávka
ESSA, spol. s. r. o.	Dolní Újezd u Litomyšle
Fajmon Jiří	Korouhev
Fendrych Jaroslav	Janov
Filipi Ladislav	Korouhev
Fojtík Jan - BIOLIFE	Rychnov na Moravě
Holcman Oldřich Ing.	Jedlová
Horský Milan, Ing.	Svitavy
Hruban Miroslav, Ing.	Kunčina
Jelínek Lubomír	Rozhraní
Kopecká Marta	Rohozná
Látal Jan, Ing.	Koclířov
Michl Milan	Korouhev
Michl Pavel	Korouhev
Michl Roman	Korouhev
Mládek Josef, Ing.	Korouhev
Navrátil Pavel	Bystřé
Novotný Ctibor	Korouhev
VOPOL a.s.	Pomezí
Zevas Korouhev a.s.	Korouhev
ZOS Rychnov na Moravě, s.r.o.	Rychnov na Moravě

Zdroj: KEZ

Příloha: Tab. 2: Seznam ekofarmářů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření

Název ekofarmy	Sídlo ekofarmy
Danielová Michaela	Boršov, Moravská Třebová
Fajmon Jiří	Korouhev
Michl Pavel	Korouhev
Navrátil Pavel	Bystřé

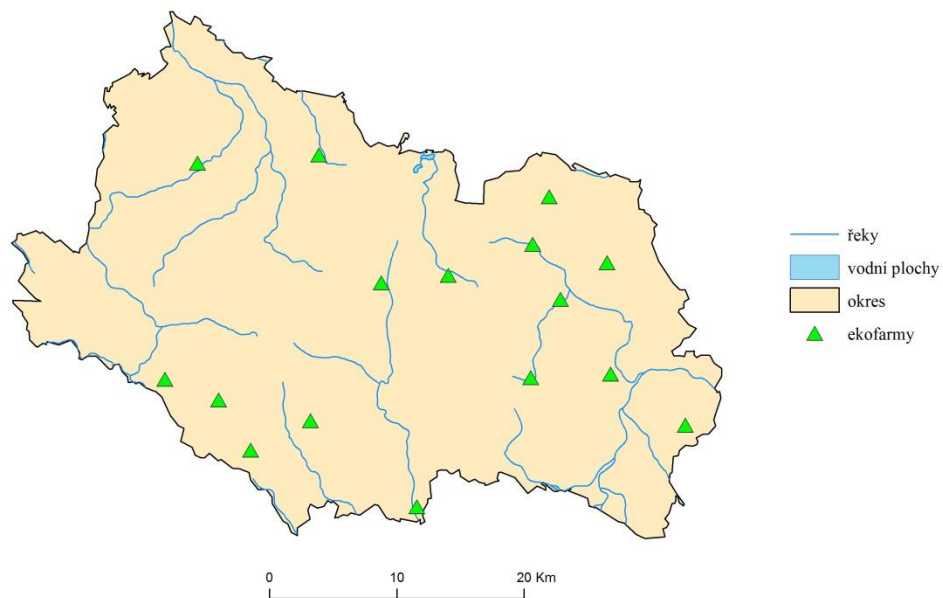
Zdroj: KEZ

Příloha: Tab. 2: Seznam ekofarmářů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření

Název ekofarmy	Sídlo ekofarmy
Vrána Jiří	Boršov, Moravská Třebová
Lukáš Horák	Dlouhá Loučka
Josef Karlík	Němčice

Zdroj: KEZ

ROZMÍSTĚNÍ EKOFAREM V OKRESE SVITAVY V ROCE 2014

Klára BÁRTOVÁ
Olomouc, 2014

DOTAZNÍK – EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ

Jméno tazatele (studenta): Klára Bártová

Identifikační údaje farmy: Název: Sídlo: Kontaktní údaje: Poznámky:

1. Na jaký typ hospodaření se zaměřujete? (vyberte **pouze jeden typ** převažující činnosti)

- a) **produkce mléka**
- b) **chov dobytka**
- c) **chov ovcí**
- d) **chov prasat**
- e) **rostlinná výroba – pěstování biomeruněk.....**
- f) **kombinace – nelze vybrat převažující**
- g) **zahradnictví**
- h) **jiné zaměření .....**

2. Produkční charakteristika farmy

	počet kusů/ množství v ha	produkce litrů za rok, tun za rok	změny za posledních 5 let Jaký je trend: pokles nebo růst?
chov dobytka			
chov ovcí			

chov prasat			
mléko			
vejce			
osevní plocha			
pěstované plodiny			
další			
další			

3. Jak se v posledních 5 letech změnila struktura pěstovaných plodin nebo chovu hospodářských zvířat na vaší farmě?

.....

.....

.....

.....

4. Provozujete i nějaké nezemědělské činnosti?

- a) ano – ubytování
- b) ano – služby typu .....
- c) ano – jiné .....
- d) ne

5. Kolik máte zaměstnanců ?

6. Na jaké ploše ekologicky hospodaříte? (ha)

rozloha	Půda certifikovaná jako ekologická v ha	hospodaření v přechodném období v ha	konvenční hospodaření v ha
zemědělská půda			
orná půda			
TTP			

vinice			
chmelnice			
sady			
rybníky			

7. Kolik procent vámi obdělávané hospodářské půdy je ve vašem vlastnictví?

8. Můžete uvést změny vlastnických poměrů k obhospodařované půdě za posledních 5 let?
(obecný trend - např. pokles podílu půdy v nájmu ve prospěch vlastní půdy apod.)

.....
.....
.....

9. Produkty (výrobky) vaší farmy se prodávají:

(označte jednu možnost)

- a) jenom lokálně (vaše obec)
- b) v rámci okresu
- c) v celém regionu (kraji)
- d) v celé ČR
- e) v ČR i v zahraničí

10. V minulosti (za posledních 5 let) jsme výrobky prodávali:

(označte jestli to bylo více nebo méně oproti současnému stavu)

- a) víc   méně   lokálně
- b) víc   méně   než v rámci okresu
- c) víc   méně   než v celém regionu (kraji)
- d) víc   méně   národní
- e) víc   méně než na národní úrovni
- f) beze změn

11. Kterou z uvedených charakteristik zdůrazňujete zákazníkům při prodeji vaší ekologické produkce?

- a) jde o produkt ekologického zemědělství
- b) jde o lokální produkt
- c) jde o regionální značku
- d) jde o tradiční výrobek
- e) jde o kvalitní, zdravý produkt
- f) jde o čerstvý výrobek
- g) nezdůrazňuji nic z výše uvedeného

12. Jaký podíl na prodeji vaší ekologické produkce mají :

(součet 100 %)

- a) biobedýnky .....%
- b) farmářské trhy .....%
- c) prodej přímo jiné farmě .....%
- d) prodej přes internet .....%
- e) vlastní obchod na farmě .....%
- f) vlastní obchod mimo farmu .....% kde.....
- g) smlouva s obchody .....%
- h) smlouva se supermarketem .....%
- i) smlouva s restaurací .....%
- j) smlouva se zpracovatelem .....%
- k) jiné .....% jaké.....

---

součet

13. Která z výše uvedených (či jiných) marketingových možností je pro vás nejvýznamnější?

- a)   b)   c)   d)   e)   f)   g)   h)   i)   j)   k)

14. V čem spatřujete výhody či nevýhody této varianty?

Výhody:	
Nevýhody:	

15. Jak dlouho tuto nejvýznamnější variantu odbytu využíváte?

16. Jaké množství vaší ekologické produkce (v tunách, kilogramech, litrech atd.) prodáváte uvedenými způsoby? (součet 100 %)

a) biobedýnky	.....(kg/t/l)	..... %
b) farmářské trhy	.....(kg/t/l)	..... %
c) prodej přímo jiné farmě	.....(kg/t/l)	..... %
d) prodej přes internet	.....(kg/t/l)	..... %
e) vlastní obchod na farmě	.....(kg/t/l)	..... %
f) vlastní obchod mimo farmu	.....(kg/t/l)	..... % kde? .....
g) smlouva s obchody	.....(kg/t/l)	..... %
h) smlouva se supermarketem	.....(kg/t/l)	..... %
i) smlouva s restaurací	.....(kg/t/l)	..... %
j) smlouva se zpracovatelem	.....(kg/t/l)	..... %
k) jiné	.....(kg/t/l)	..... % jaké.....

---

součet

100%

17. Máte při prodeji svých výrobků problém s jejich sezónností?

- a) **Ano**
b) **Ne**

Jestli ano, jak tento problém řešíte?

chladárna,   rychlý   transport   k zákazníkovi

.....

.....

.....

18. Jestli máte problémy se sezónností, dodáváte na trh alternativní plodiny?

- a) **ano**
b) **ne**

jestli ano, nakupujete je:

- a) **na lokální úrovni**
b) **na regionální úrovni**
c) **na národní úrovni**
d) **mimo území ČR**
e) **neřeším tento problém**

19. Máte nějakou zpětnou vazbu od zákazníků týkající se kvality vaší produkce?

- a) **ano, přímý kontakt se zákazníky**
b) **ano, kontakt prostřednictvím internetu**
c) **ano, jiná forma.....**
d) **ne, nemám zpětnou vazbu**

20. Jaký podíl vašich tržeb tvoří tržby z ekologického zemědělství?

21. Jak byste reagovali na ukončení dotací na podporu ekologického zemědělství? Zůstali byste v oboru?

.....

.....

.....

DĚKUJEME ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU A VÁŠ ČAS